

अभ्यास पुस्तिका-६

१. गुरुदक्षिणा

- प्र. १. १. गुरू द्रोणाचार्य क्षत्रियकुमारांना धनुर्विद्या शिकवत. २. द्रोणाचार्यांचा मातीचा पुतळा एकलव्याने बनवला.
३. गुरुदक्षिणा म्हणून गुरूंनी एकलव्याकडे त्याच्या उजव्या हाताचा अंगठा मागितला. ४. हिरण्यधनुच्या मुलाचे नाव एकलव्य होते.
५. राजकुमारांचे गुरू द्रोणाचार्य होते. ६. बाणांनी तोंड बंद केलेला कुत्रा घाबरून पळून गेला.
- प्र. २. १. पर्णकुटीबाहेर २. विचलित ३. स्तब्ध ४. धनुर्विद्या ५. बाण ६. डोके
- प्र. ३. १. चूक २. बरोबर ३. बरोबर ४. चूक
- प्र. ४. १. श्वान २. विनवणी ३. आदेश ४. तरु/झाड
- प्र. ५. १. एकलव्य द्रोणाचार्यांना म्हणाला. २. द्रोणाचार्य एकलव्याला म्हणाले.

२. प्रमाण

- प्र. १. १. काम प्रमाणात असावे. २. अती थाट हा नटाचा वेष आहे.
३. लोकांची अती निंदा करणे हे दुष्टपणाचे लक्षण आहे. ४. अती नम्रता भयाला कारणीभूत ठरते.
५. जुन्याची अतीभक्ती करणाऱ्याला हट्टवादी म्हणतात. ६. माणसाने अती थाट व वेष करू नये.
- प्र. २. १. पुष्कळ अलंकार घालणे म्हणजे संकटाला आमंत्रण देण्यासारखे आहे. अती केलेला थाट नटाचा असतो. आपण साधे राहावे. उच्च विचारसरणी ठेवणे हे चांगल्या माणसांचे गुण आहेत. आपण असे राहिले पाहिजे की जेणे करून आपल्याला कोणी हसता कामा नये म्हणून कवी म्हणतात की सर्व प्रमाणात असावे.
२. अतिशय रागवल्याने हातातील कामात चूका होतात व अतिशय नम्रपणामुळे लोक त्याचा फायदा घेऊ लागतात. फार कामामुळे मन, आत्मा, शरीर सर्व थकून जाते. त्यामुळे हे सर्व प्रमाणात असले की सर्व सुरळीत होते.
- प्र. ३. १. कमी २. निंदा ३. खोटे ४. सौम्य
- प्र. ४. १. भूषणे २. झाडे
- प्र. ५. कवितेच्या ओळी विद्यार्थ्यांनी पाठ्यपुस्तकातून पाहून लिहाव्यात.
- प्र. ६. १. सर्व २. वेष ३. स्पर्श ४. नित्य

३. गाडगेबाबा-एक महान संत

- प्र. १. १. जनजागरण हेच बाबांचे कार्य होते. २. संत स्वतःसाठी जगत नाहीत.
३. गाडगेबाबांचा जन्म २३ फेब्रुवारी १८७६ साली झाला. ४. महाराष्ट्राला संतांची थोर परंपरा लाभलेली आहे.
५. बाबांच्या घराण्याचा परिटाचा व्यवसाय होता.
६. अंगावर चिंध्या, एका हातात खराटा आणि एका हातात मडके असा गाडगेबाबांचा वेष असे.
- प्र. २. १. संसारात २. खेडोपाडी ३. जागृती ४. कार्य ५. अंधश्रद्धा ६. हुंड्याच्या
- प्र. ३. १. बरोबर २. चूक ३. चूक ४. बरोबर
- प्र. ४. १. Body २. Dress
- प्र. ५. १. सुखी २. लबाड ३. चिंध्या ४. मिठाई

४. साहसी शैलेश

- प्र. १. १. पहिला डाव शैलेशवर आला. २. शैलेशने तीन मित्रांचे प्राण वाचवले.
३. शैलेशच्या वर्गशिक्षकेचे नाव कुरडकर बाई होते. ४. सगळी मुले शैलेशच्या दारात गोळा झाली.
५. वरच्या मजल्यावर पाणी नेण्यासाठी विजेची मोटार बसवली होती. ६. शैलेशने धाडस दाखवले.
- प्र. २. १. धाडस २. टाळ्यांचा ३. डाव ४. विजेची मोटार ५. शाबासकी
- प्र. ३. १. बरोबर २. चूक ३. बरोबर ४. चूक
- प्र. ४. १. कुरूप २. अप्रसिद्ध ३. मट्ठ ४. अनेकदा
- प्र. ५. १. तिघेही मुले ओरडू लागली. २. शैलेश सुवर्णाला म्हणाला.

५. माझी आई

- प्र. १. १. तरुणाच्या पॅन्टर धूळ उडाली. २. आईची स्तुती दोन फळवाले करत होते.
३. तरुण आईला म्हणाला, “हे तुम्ही साफ करून द्यायला पाहिजे.” ४. दुसऱ्या दिवशी मुलगी (लेखिका) रेल्वेस्टेशनवर गेली.
५. आईजवळून रुबाबदार पोशाखातला एक तरुण जात होता. ६. आईची किंमत फळवाल्याने ओळखली.
- प्र. २. १. बरोबर २. चूक ३. बरोबर ४. चूक ५. बरोबर
- प्र. ३. १. चकित २. कठोर ३. डोळे ४. झाडत
- प्र. ४. १. लज्जित २. माता, जननी
- प्र. ५. १. मुलगी (लेखिका) आईला म्हणाली. २. मानसी मुलीला (लेखिकेला) म्हणाली.

६. स्वावलंबन

- प्र. १. १. मालती पाचव्या वर्गात शिकत होती. २. साहेबांनी मालतीला शंभर रुपये दिले.
३. काकांना मालतीचा इमानी स्वभाव आवडला. ४. गावात मालती नावाची गरीब मुलगी राहत होती.
५. मालती शाळेतून आल्यावर आईला घरकामात मदत करत असे.
- प्र. २. १. गरीब २. इमानी ३. पैसे ४. पाचव्या ५. आजारी ६. पैसे
- प्र. ३. १. काकी २. मामी ३. वहिनी ४. बाबा
- प्र. ४. १. निशा २. ढग ३. पद्य ४. नाद
- प्र. ५. १. बरोबर २. चूक
- प्र. ६. १. मालती लोकांना म्हणाली. २. मालती काकांना म्हणाली.

७. आभाळाची आम्ही लेकरी

- प्र. १. १. कवीने आई मातीला म्हटले आहे. २. आम्ही आभाळाची लेकरी आहोत.
३. श्रमगंगेच्या तीरावरती कष्टकऱ्यांची वस्ती आहे. ४. घाम गाळूनी काम करावे. ५. अभंग नाते माणुसकीचे आहे.
- प्र. २. १. विद्यार्थ्यांनी पाठ्यपुस्तकात पाहून कवितेच्या ओळी पूर्ण कराव्यात.
- प्र. ३. १. असमानता २. गैरहजर ३. सावली ४. खोटा
- प्र. ४. १. Child २. Hope
- प्र. ५. १. नभ २. माता ३. स्वेद ४. मजबूत
- प्र. ६. १. करावे २. नाते ३. विधाते ४. बाहू

८. गौरी गणपती- आली गं माहेरवाशीण

- प्र. १. १. गौरीचे दोन मुखवटे असतात. एकीला जेष्ठा तर दुसरीला कनिष्ठा म्हणतात.
 २. दुसऱ्या दिवशी पुरणाचे दिवे भरून आरती करतात. ३. गौरी जेवल्यावर गौरीपुढे दोन गोविंदविडे ठेवतात.
 ४. गणेशोत्सव हा सण महाराष्ट्रात थाटामाटात साजरा केला जातो. ५. गौरी मूळ नक्षत्रावर बसवतात.
 ६. तिसऱ्या दिवशी गौरीपुढे गव्हल्याची खीर, कानवला, दही भाताचा नैवेद्य ठेवतात.
- प्र. २. १. दोन २. गणपती ३. मिष्टान्नाचे ४. खड्याच्या ५. लक्ष्मीचे ६. सौभाग्याची
- प्र. ३. १. बरोबर २. चूक ३. चूक ४. बरोबर
- प्र. ४. १. शिक्षिका २. मुलगी
- प्र. ५. १. पूर्वी २. आठवण ३. मुखवटे ४. पदार्थ

९. पत्र

- प्र. १. १. कडाक्याची थंडी चार दिवस पडली होती. २. इंदूचे लग्न मुंबईत होते.
 ३. मुलांची वाट घर व झाडे पाहत आहेत. ४. सुधा चित्रकलेच्या परीक्षेत पास झाली होती.
 ५. अण्णा आजारी होते; म्हणून ते सुधाला पत्र लिहू शकले नाही. ६. थंडीमुळे मोहोर करपून, जळून जातो.
- प्र. २. १. चित्रकला २. काजू ३. इंदूचे ४. दुखणे ५. काजू ६. परीक्षेचा
- प्र. ३. १. होड्या २. दरवाजे ३. पत्रे ४. मुखवटा
- प्र. ४. १. सरिता २. वन ३. चिन्ह ४. चक्र
- प्र. ५. १. बरोबर २. चूक
- प्र. ६. १. परीक्षा २. कोटून

१०. भेट

- प्र. १. १. सगळीकडे झाडावरील फुलांचा वास दरवळायचा. २. राधामावशीला बागेत काम करायची हौस होती.
 ३. एक दिवस मुलींनी राधामावशीकडे जायचे ठरवले. ४. काही घरांभोवती फुलांची, फळांची झाडे होती.
 ५. राधामावशीच्या घराजवळ शाळा होती. ६. वेलींवर सुंदर फुले येतील.
- प्र. २. १. मुली २. झाडे ३. फुलझाडे ४. गार ५. घरातून ६. शांत
- प्र. ३. १. शाळेत जाणाऱ्या मुलींनी राधामावशीच्या बागेतील वेलींवरून फुले तोडली होती. त्या मुलींना समजवताना राधामावशी म्हणाल्या की तुम्ही मुलीच आहात त्यामुळे डोक्यात गजरे घालावे असं वाटणारच आणि मुलींना फुले खूप आवडतात. फुले तोडायला वेळ लागत नाही; पण वेली, झाडं लावायला, ती मोठी व्हायला वेळ लागतो. अशा तऱ्हेने राधामावशीने मुलींना समजावले.
- प्र. ४. १. Flowers २. Tiny ३. Ample ४. Liking
- प्र. ५. १. बरोबर २. चूक
- प्र. ६. १. राधामावशी मुलींना म्हणाल्या. २. राधामावशी मुलींना म्हणाल्या.

११. माझे गाव

- प्र. १. १. गर्दमध्ये आंब्याफणसाचे झाड आहे. २. ओव्यांमध्ये गोव्यातल्या गावाचे वर्णन करू असे कवी म्हणतो.
 ३. रस्त्याचा रंग तांबडा आहे. ४. निळ्या खाडीच्या काठाला हिरवे गाव आहे.
 ५. रस्ता वाकडा-तिकडा आहे. ६. माड दाटी करतात.

- प्र. २. कवितेच्या ओळी विद्यार्थ्यांनी स्वतः पूर्ण कराव्यात.
- प्र. ३. १. झाड २. टेकडी ३. झोका ४. रात्री
- प्र. ४. १. ग्राम २. लाल
- प्र. ५. १. तांबडा २. दाटी ३. आणील ४. वाकडा

१२. वनस्पतीशास्त्रज्ञ- जगदीशचंद्र बोस

- प्र. १. १. जगदीशचंद्र बोस यांचा जन्म ३० नोव्हेंबर १८५८ साली झाला.
२. जगदीशचंद्रांचे घराणे बंगाल प्रांतातील खानदानी घराणे होते.
३. जगदीशचंद्रांची आई साध्वी व सुशील होती.
४. भगवानचंद्र बासू हे सरकारी नोकरीत सब डिव्हिजन ऑफिसर होते.
५. जगदीशचंद्रांचे महाविद्यालयीन शिक्षण इंग्लंडच्या खार्इस्ट चर्चमध्ये झाले.
६. इ. स. १९१५ मध्ये जगदीशचंद्र बोस यांनी 'बोस विज्ञान मंदिर' ची स्थापना केली.
- प्र. २. १. जगदीशचंद्र २. जीव, वनस्पती ३. लॉर्ड रॅली ४. भारतात ५. सूक्ष्म पत्ती ६. संवेदनशील
- प्र. ३. १. चूक २. बरोबर ३. चूक ४. बरोबर ५. चूक
- प्र. ४. १. उशीरा २. खूप
- प्र. ५. १. बाबा २. तो
- प्र. ६. १. निरीक्षण २. छंद ३. वृक्षवेली ४. भौतिक

१३. तुळजाभवानी- महाराष्ट्राची कुलस्वामिनी

- प्र. १. १. देवीच्या उजव्या खांद्याजवळ चंद्र आहे. २. देवीने एक हातात महिषासुराची शेंडी धरली आहे.
३. गाभाऱ्याच्या उत्तरेस शयनगृह आहे. ४. डोंगराचे पुराणग्रंथातील जुने नाव यमुनागिरी असे होते.
५. कृतयुगात कर्दभ नावाचे तपोनिष्ठ ऋषी होऊन गेले. ६. महाद्वारावरील शिल्प हेमाडपंथी आहे.
- प्र. २. १. बालाघाट २. कर्दभ ३. पंचधातूपासून ४. चिंचपूर ५. दैत्याशी ६. चांदीचा
- प्र. ३. १. बरोबर २. चूक ३. चूक ४. बरोबर
- प्र. ४. १. पुराण २. संपूर्ण
- प्र. ५. १. रयत २. लोक
- प्र. ६. १. Tree २. Mother ३. Son ४. Sage

१४. पाखरबोली

- प्र. १. १. 'चिऊताई आपली बाळं हुशार आहेत' असे कावळोबा म्हणतो. २. 'आपण शेणाचं मेणाचं घरपण जपले' असे कावळोबा म्हणतो.
३. 'आई आणि बाबा' हे शब्द काळ बदलला तरी राहतील. ४. चिमणी कावळ्याशी बोलत आहे.
५. चिमणीच्या मुलांनी काल मोबाईल घेतला आहे.
- प्र. २. या प्रश्नांचे उत्तर विद्यार्थ्यांनी पाठ्यपुस्तकात पाहून लिहावेत.
- प्र. ३. १. निर्दय २. विश्रांती ३. काक ४. विश्व
- प्र. ४. १. अस्वस्थ २. नापीक
- प्र. ५. १. Eyes २. Intelligent ३. Sparrow ४. Crow ५. Computer ६. Feather

१५. पंढरीची वारी

- प्र. १. १. अवघा महाराष्ट्र वारीमध्ये तनाने नाही तर मनाने चालू लागतो.
२. वारी ही महाराष्ट्रातील एक धार्मिक व सांस्कृतिक परंपरा आहे.
३. वारी म्हणजे महाराष्ट्रातील विविध गावांपासून सुरू होऊन पंढरपूर येथे संपणारी सामुदायिक पदयात्रा होय.
४. संतश्रेष्ठ ज्ञानदेवाच्या घराण्यात पंढरीच्या वारीची परंपरा होती.
५. एकनाथ महाराज, तुकाराम महाराज, मलप्पा वासकर यांच्यासारख्या संतांनी वारीची परंपरा चालवली.
६. अवघे पंढरपूर विठ्ठल-विठ्ठल च्या नामस्मरणाने दणाणून जाते.
७. आषाढी वारी म्हणजे सर्व संतांच्या पालख्या एकाचवेळी पंढरपुरात आपापल्या गावाहून येतात.
८. वारकरी संप्रदाय हा वैष्णव संप्रदायातील एक प्रमुख संप्रदाय आहे.
- प्र. २. १. पारणे २. शेतकरी ३. पंढरपुराला ४. कार्तिकी ५. पंढरीच्या
६. ज्ञानदेवांनी ७. वारकरी ८. चंद्रभागेच्या
- प्र. ३. १. म्हातारा २. खरीदणे ३. अधार्मिक ४. अशुद्ध
- प्र. ४. १. बैठक २. गळा
- प्र. ५. १. बाबा २. वहिनी
- प्र. ६. १. वाऱ्या २. वेळा
- प्र. ७. १. चूक २. चूक ३. बरोबर ४. बरोबर ५. चूक ६. चूक